

Cloningerův neurobiologický model temperamentu

Robert Cloninger definoval TEMPERAMENT jako neurogenetický, dědičný základ osobnosti (na rozdíl od sociálně daných osobnostních složek, jako je např. charakter). Neurobiologickým základem temperamentu je podle něj limbický systém (amygdala, hypotalamus, striatum).

Na základě výzkumu genetické struktury osobnosti, neurobiologických studií na lidech i zvířatech a výzkumu podmiňování Cloninger definoval čtyři na sobě nezávislé temperamentové dimenze:

- **Vyhýbání se poškození** (*Harm Avoidance*). Je pro něj charakteristické vyhýbání se sociálně nepříjemným situacím. Lidé se zvýšenou mírou tohoto rysu jsou náchylní k úzkosti a nejsou příliš společenští. Ti, kteří mají tento rys v minimální míře, jsou optimističtí, vitální, sebevědomí a mají odvahu riskovat.
- **Vyhledávání nového** (*Novelty Seeking*). Lidé s vysokou mírou jsou zvědaví, mají tendenci prozkoumávat nové věci, bývají impulzivní a extravagantní (se sklony k hněvu). Naopak jeho nízká míra souvisí se stoickým klidem a s ochotou snášet životní stereotyp.
- **Závislost na odměně** (*Reward Dependence*). Vyšší míra se pojí se sociální citlivostí a s přilnutím a se závislostí na druhých lidech. Jeho nedostatek vede k odstupu od druhých, k nízké míře empatie vůči nim a k rezervovanosti
- **Persistence** (vytrvalost). Jde o ochotu vydržet v dosahování určitého cíle navzdory únavě a frustraci. Vytrvalí lidé jsou pracovití, ambiciózní a perfekcionista. Lidé, kterým vytrvalost chybí, jsou nestálí, líní, mají sklon prokrastinovat.

Všechny dimenze ve svých extrémních pólech mají určitou souvislost s poruchami osobnosti (tak trochu jako Kretschmer):

- vysoká míra vyhýbání se poškození souvisí s **úzkostnými poruchami osobnosti**
- vysoká míra vyhledávání nového souvisí s **impulzivními poruchami osobnosti**
- nízká závislost na odměně souvisí s **vyhýbavými poruchami osobnosti**
- zvýšená míra persistence souvisí s **obsesivními (anankastickými) poruchami**

TEMPERAMENTOVÉ DIMENZE	VYSOKÝ SKÓR	NÍZKÝ SKÓR
VYHÝBÁNÍ SE POŠKOZENÍ	PESIMISTICKÝ BÁZLIVÝ, PLACHÝ UNAVITELNÝ	OPTIMISTICKÝ ODVÁŽNÝ SPOLEČENSKÝ, VITÁLNÍ
VYHLEDÁVÁNÍ NOVÉHO	ZKOUMAJÍCÍ, IMPULZIVNÍ VÝSTŘEDNÍ, DRÁŽDIVÝ	OPATRNÝ, RIGIDNÍ UMĚŘENÝ, STOICKÝ
ZÁVISLOST NA ODMĚŇĚ	CITOVÝ, OTEVŘENÝ VŘELÝ, ÚČASTNÝ	KRITICKÝ, ODMĚŘENÝ NETEČNÝ, NEZÁVISLÝ
PERSISTENCE (VYTRVALOST)	HORLIVÝ, PEVNÝ CTIŽÁDOSTIVÝ PERFEKIONISTA	APATICKÝ, NESTÁLÝ VZDÁVAJÍCÍ SE, PRAGMATIK